

М*еја интервју*

**НИКОЛА ЕФТИМОВ, ИЗВРШЕН ДИРЕКТОР
НА СОЈУЗОТ НА СТОПАНСКИ КОМОРИ**

Никола Ефтимов е дипломиран машински инженер, а во моментот е на последипломски студии на Економскиот институт во Скопје. Има богато работно искуство во повеќе меѓународни организации во Република Македонија, и тоа од 1999 година во ОБСЕ, како асистент за инвентар и финансии, во 2000 година во компанија за градежна и рударска опрема, како менаџер за продажба. Потоа повторно се враќа во ОБСЕ на место одговорен за човекови ресурси и финансии. Следен ангажман му е во тимот за планирање на мисијата "Проксима", повторно на местото менаџер за човекови ресурси. Од 1 ноември 2006 година е прв човек на Сојузот на стопански комори на Македонија, каде со своите 6 вработени успешно ги застапува интересите на 800 фирми-членки во 5 комори и тоа: услужна, индустриска, трговска, агробизнис и ИТ комора.

ЗГОЛЕМЕНИТЕ ПЛАТИ НА БУЏЕТАРИТЕ НЕ СЕ УДАР ВРЗ СТОПАНСТВОТО

Изминува првата година од владеењето на оваа Влада. Колку сте задоволни од она што досега е сработено на економски план? Пред сè, каков е Вашиот став околу растот на индустриското производство во првиот квартал од 7 отсто?

ЕФТИМОВ: Подобрувањето во одредени економски аспекти и во показателите за раст на индустриското производство е евидентно, тоа го имаме како фит бек од членките од Сојузот на стопански комори. Ние се потпираме врз статистички податоци и не вршме детаљни анализи, но раздвижувањето во економијата е евидентно, од воспоставувањето на рамниот данок и создавањето на одредени подобрени услови за функционирање на стопанствениците. Убедени сме дека со воведувањето на повластените даночни стапки, кои веќе се намалени, на пример, како за информатичка технологија, нашите компании ќе бидат и поуспешни и поконкурентни на домашниот пазар. Тука, пред сè, мислам на компаниите кои се во информатичката, во индустриската и во трговската комора, станува збор за фирмите кои се занимаваат со големо-продажба или трговските синџири со повеќе малопродажни места. Сепак, покрај индустриското производство има и зголемување на извозот за околу 50 проценти во првиот квартал од оваа година, што сигурно се должи на подобрените услови за стопанисување. Со самото тоа евидентно е дека компаниите, покрај рамниот данок и олеснувањето околу давачките за платите, кои беа подобрени во одреден период, се задоволни и од намалениот персоналец. Првите резултати се забележуваат, но не можам прецизно да одговорам колку изнесуваат подобрувањата во проценти. Сепак, заклучок е дека се подобрени резултатите за првата половина од 2007 година, пред сè, поради реакцијата на членството.

Во земјава е намален ДДВ за земјоделците. Тогашните прогнози беа дека заштедите на годишно ниво ќе изнесуваат околу 3 милиони евра, а за четири години околу 12 милиони евра. Кои се ефектите од оваа мерка на терен, гледано од денешен аспект, особено зашто агро-бизнисот е таргетиран како еден од најпотенцијалните во државава. Очекувате ли некаква експанзија и нови инвестиции во овој сектор?

ЕФТИМОВ: Со намалувањето на ДДВ, како една од неколкуте повластени стапки кои Владата ги донесе, членките не информираа дека земјоделците добија поголеми ефекти од очекуваните. Ова мерка ќе придонесе за употреба на поквалитетен семенски материјал и добивање поквалитетни производи, со што се очекува да се зголеми и извозот на земјоделски производи. Генерално, резултатите кои произлегуваат од намалувањето на ДДВ се поголеми дури и од очекуваните. Факт е дека потрошувачите можеби и нема да го почувствуваат ова, затоа што ќе се добие на квалитет на производите, но подобро е да имаме и поквалитетно производство и поголем извоз отколку во моментот, со тоа намалување на ДДВ, да се намалат одредени цени на дадени производи.

Да ги земеме, на пример, измените на Законот за заштита на потрошувачи. Тој Закон беше ориентиран строго кон потрошувачите, давајќи им голем простор за маневар и за злоупотреба на одредени моменти, за што и ние реагиравме како членки. Директните резултати од измената на тој Закон се чувствуваат од самото тоа што стопанствениците и компаниите можат да бидат порелаксирани во однос на можноста некој да ги злоупотреби правата кои произлегуваат од тој Закон. Нормално, сите овие наши заложби и учества во целиот процес на "Регулаторната гилотина" се за олеснување прво, на работата на домашните компании и второ, овозможување на странските потенцијални инвеститори да ги совладаат пречките на многу полесен начин отколку што тоа беше досега.

Сè уште најголемите забелешки за водењето бизнис, бизнис заедницата ги упатува на адреса на тешките бирократски процедури. Во моментот, во земјава се спроведува проектот "Регулаторна гилотина". Колку непотребни процедури досега се елиминирани и каква полза од тоа има стопанството?

ЕФТИМОВ: Нашите бирократски процедури беа и основа за воведување на проектот "Регулаторна гилотина" од страна на Владата. Тоа го поздравивме уште од почетокот, бидејќи голем број наши заложби беа во насока да се отстранат сложените и бавните процедури, за да им се излезе во пресрет на стопанствениците и да се зголеми ефективност на администрацијата, а со тоа и перформансите на домашните компании. Ние, како Сојуз на стопански комори, активно учествуваме во проектот "Регулаторна гилотина" и би навел некои забелешки кои се прифатени од страна на Владата, а ние ги предложивме. Тоа беа предлог-измените за Законот за заш-

Разговорот го водеше:
АРСЕН КОЛЕВСКИ

М

еја интервју

НИКОЛА ЕФТИМОВ

тита на потрошувачи, при што членките на ССК активно беа вклучени во работната група за изготвување на предлог-измените за Законот. Исто беше и со предлог-измените на Законот за енергетика.

На наша реакција беше донесена и уредба од страна на Владата, при што беа намалени ограничувањата за увоз на нафта и за складирање на нафта и нафтени деривати во Р Македонија. Тој потег беше еден од поважните за нашето членство, затоа што на голем број приватни земјоделци, кои се во агробизнисот, им овозможи на своја сметка да увезуваат нафтени деривати и да ги складираат во помали количества и за свои

титори за инвестирање во нашава земја. Досега за Македонија никој не слушнал, а во последниве 6 месеци имавме 4-5 посети на одредени бизнис делегации од Хрватска, Литванија, Естонија, Шпанија и од Словенија, кои пројавија интерес да стапат во контакт со домашни компании и воедно да ги разгледаат можностите за коинвестирање или за директно инвестирање. Генерално, од разговорите е пројавен интерес за соработка во ИТ бизнисот, текстилот и агробизнисот како, на пример, вложувањето во винарии. Засега сè уште немаме показатели какви ќе бидат резултатите од тие посети и иницијативи. Важно е дека е почнато нешто што досега не беше случај. Минатата година немавме ниту една посета, освен една при крајот на годината, на иницијатива поставена од естонската Влада. Сметам дека за многу кратко време очигледно стана будењето на таквиот интерес. Всушност, директното лобирање кај владите на странските држави и кај тамошните бизнисмени е единствениот почетен начин да се индицира таа соработка.

Се наоѓаме во екот на кампањата на Владата - Инвестирајте во Македонија. Министрите Ташковиќ и Самак ги повикуваат инвеститорите да дојдат и да инвестираат во државава. Владата презеде одредени економски мерки за да привлече странски инвеститори. Се зголемуваат ли шансите за нови инвестиции или работава засега сè уште е статус кво?

ЕФТИМОВ: Од сите досегашни посети и интересот кој беше искажан од страна на други странски бизнис делегации и бизнис лоби групи, може да се заклучи дека е очигледно оти шансите за нови инвестиции се на повисоко ниво. Мојам да ви кажам дека покрај големите инвеститори кои влегоа кај нас, како што се, "Џонсон контрол" и "Џонсон Мети", одредени инвеститори влегоа на македонскиот пазар затоа што државата им овозможи инвестирање во хидроцентрали и во трговски центри. Сметам дека ако се направи споредба со претходниот период, сега не би можело да се каже дека состојбата е статус кво. И дотолку повеќе што интересот кај странските потенцијални инвеститори, барем според нас како бизнис асоцијација, сега е на многу повисоко ниво од досегашното.

Сите сме за здрава и за лојална конкуренција. Од тој аспект, очекувате ли влезот на "Societe general" да биде еден од првите сигнали дека Македонија станува интересна и за големите светски инвеститори. Дали сметате дека во моментот има квалитетна конкуренција во нашиот банкарски сектор, и како тоа ќе се одрази врз македонските компании?

ЕФТИМОВ: Во банкарскиот сектор допрва треба да следуваат огромни промени и влегување на уште звучни имиња, барем според наши видувања. Моментно сè уште не е дојдена до израз таа здрава конкуренција во банкарскиот систем, иако има одредени потези на банките за намалување на критериумите за пристапност до одредени кредитни линии. Сè уште имаме скапи кредити и сè уште банките не сносат ниту дел од ризикот при кредитирањето, односно ја бараат заштитата преку хипотеки, превозни средства и недвижности, со што воопшто не се инволвираат во ризикот, кој во светски рамки самите банки го носат. Допрва треба да следуваат поместувања во нашиот банкарски систем, и големи оптимисти сме дека конкуренцијата ќе го направи своето и дека сепак овие олеснувања ќе бидат евидентни во наредниот период. Скапите кредити и обезбедувањата околу истите се главните пречки за спроведувањето на одредени бизнис планови и за развојните

потреби, што досега не беше случај. Потоа, беа доставени предлог-измени за Законот за образование за возрасни, а тие предлози ги иницираше и ги постави служната комора при Сојузот на стопански комори. Активно земавме учество во изработката на новиот Закон за јавни набавки, каде како бизнис асоцијација бевме вклучени уште во подготвителната фаза, при што заедно со своето членство активно учествувавме во донесувањето на одредени подзаконски акти.

Неодамна стартуваше акцијата за потрага на странски инвестиции преку директен контакт со странски компании. Се стартуваше со посета на Италија, со проектот "Тим Македонија". Колку ваквиот начин на директен контакт со бизнисмените од други земји може да придонесе за зголемување на интересот за инвестирање во земјата?

ЕФТИМОВ: Ова е единствениот почетен начин на кој може да се разбуди интересот кај потенцијалните странски инвес-

плани на компаниите. Тоа се оние, да кажам, нефлексибилности кои банките сè уште ги покажуваат. Иако "Societe general" влезе во Охридска банка, сепак олеснувањата сè уште не се случија.

Ако банките не се подготвени за да го сносат ризикот при кредитирањето на одредени компании, за што и самите банки добиваат профит, во тој случај кредитите се скапи, како што во моментот е случај во Македонија.

Во потрага по егзистенција младите од Македонија решението за тоа сè почесто го бараат во времено и во постојано вработување во странство. Најактуелни се ангажманите во Хрватска, Црна Гора и во Чешка. Но, и покрај ова, невработеноста во Македонија добива епидемиски карактер. Каков е Вашиот став за тоа?

ЕФТИМОВ: Не располагам со бројки околу невработеноста која ја има во моментот и немам сознанија дали има промена во врска со тоа. Во Македонија клучот лежи во системот на вредноста. Големiot проблем таму е фокусиран. Во нашава држава се нарушени сите критериуми и вредности. Кај нас идоли станаа луѓето кои можат повеќе да украдат и со криминални дејства да дојдат до лично богатство. Младите луѓе, кои се интелигентни, паметни и способни, во нормална средина ќе го бараат својот начин на докажување. Се надеваме дека со сите потези кои оваа Влада ги презема, од реформи во образовниот

Ние сме убедени дека парите за буџетарите веќе постојат. Буџетот во Република Македонија од година на година рапидно се зголемува. Тоа е резултат на зголемените трошоци внатре во државата. Убедени сме дека тие средства сами ќе произлезат со намалувањето на одредени трошоци. Ова не е удар во стопанството и сигурни сме дека со подوماќинска макрополитика буџетот ќе ги трпи овие промени.

Со зголемувањето на платите и самата државна администрација станува поатрактивна за посposобните луѓе. Кај нас владееше мислење дека платите во администрацијата се одреден репер за плати во државата, што воопшто не е точно. Платите во компаниите се репер за вработувањето на квалитетен кадар. Со ова Владата покажува дека ќе стане конкурентна и дека на повисоко ниво ќе го издигне работењето на државната администрација.

систем, до реформи кои влијаат на бизнис опкружувањето, ќе се создаде поголема можност за решавање на овој проблем, а воедно за тоа ќе придонесе и борбата против криминалот и корупцијата, која е многу битна за враќањето на достоинството на Македонците. Очекувам дека тој систем на вредности ќе се врати на нормала, кој по многу критериуми во минатото беше нарушен.

Во Македонија, голем дел од популацијата заработува на "диво", во зоната на сивата економија. Како тоа влијае врз компаниите кои работат легално и легално вработуваат и како да ѝ се стави крај на оваа појава?

ЕФТИМОВ: Ние во многу нешта ја поддржавме иницијативата на Владата за фискализација на пазарите. Нормално, тогаш во нашата реакција потенциравме дека тоа е многу важно за спречување на сивата економија, но дека во целиот тој процес мора да се мисли на луѓето кои се инволвирани во тој проект, односно таа фискализација да биде имплементирана со помош на пазарите. Исто така, купувањето на апаратите мора да го извршат зелените пазари, заради финансиската моќ

на луѓето кои таму работат. Но, сите тие потези се во фокусот на сузбивањето на сивата економија. Со подобрувањето на условите за отворање компании, скратување на процедурите, намалување на давачките кои како обврска ги имаат компаниите кон државата, ќе се подобрат условите за отворање поголем број компании и за легализирање на сите нелегални вработувања. Генерално, ние како бизнис асоцијација на компаниите сме против сивата економија и го поддржуваме преземањето на сите мерки за нејзино сузбивање.

Во минатото во Македонија постоеја нарушени критериуми за многу вредности и работи, кои во нормални држави би се сметале за апсурд. Но, ние функциониравме во апсурдна средина. Искрено сме оптимисти и сме за сузбивање на сивата економија, но со преземање на целосни, а не само на репресивни и рестриктивни мерки. Бараме вистински мерки кои би го олесниле работењето на компаниите.

Деновиве Владата им ги зголеми платите на буџетарите. Дали и вие ќе предложите вашите членки да го следат тој чекор, со оглед на големиот бран зголемувања на цените, кои го подјадуваат и онака тенкиот стандард на работниците?

ЕФТИМОВ: Прво немаме право да ги повикаме членките да ги зголемат платите на своите вработени, зашто тоа е интерна политика на секоја компанија. Воопшто не мислиме дека оваа мерка е на штета на компаниите. Бидејќи со зголемувањето на платите во државната администрација очекуваме да се зголеми и квалитетот на нивната работа, што го подразбираме како дел од целиот процес на "Регулаторната гилотина", покрај кретењето на стандардите и опструкциите кои ги имавме од регулаторен аспект. Мислевме дека во минатото и мотивационата гледна точка беше слаба, со зголемувањето на овие плати ќе се зголеми и квалитетот на работата на администрацијата. Но, очекуваме во иднина да се зголемат и критериумите при вработувањето во државната администрација за да дојдеме до тој зголемен квалитет.